

Diagnosi sociolingüística als clubs de bàsquet de Catalunya

Informe de resultats i conclusions

1. Objectius i metodologia

1.1. Objectius de l'estudi

Quina presència té el català en els **usos lingüístics** dels entrenaments dels clubs de bàsquet de Catalunya?

1. Descriure els **usos lingüístics** d'entrenadors/es i jugadors/es als entrenaments dels clubs de bàsquet.

2. Explicar i analitzar els usos lingüístics **en relació amb diferents variables** rellevants.

3. Identificar i comprendre el conjunt de **comportaments lingüístics** que expliquen els usos descrits.

4. Analitzar el paper dels **entrenadors/es** en relació amb els jugadors/es des de la **perspectiva lingüística**.

1.2. Metodologia

Per tal d'assolir els objectius, s'ha emprat la tècnica de l'observació no participant en un conjunt de 26 clubs de Catalunya. El treball de camp s'ha dut a terme entre els mesos d'abril i juny del 2025. S'ha recollit informació de dos tipus:

Usos lingüístics

Per tal que la mostra fos representativa respecte del conjunt de clubs de Catalunya, s'han seguit tres criteris de distribució:

- La Condició Lingüística Ambiental
- El nombre d'habitants del municipi
- La vegueria a la qual pertany el club

S'han observat els entrenaments de sis equips de cada club, seguint criteris de distribució per gènere (masculí o femení) i per edat (s'han agrupat el conjunt de categories de la Federació en tres grups: petits, mitjans i grans). Per tant, s'han observat **156 entrenaments**.

Durant el treball de camp, els observadors anotaven la següent informació de les converses que escoltaven:

- Llengua de la conversa, categoria d'edat, nombre d'entrenadors, nombre d'entrenadores, nombre de jugadors i nombre de jugadores participants en la conversa.

En total, s'ha recollit informació de fins a **1.713 participants** (1.467 jugadors/es i 246 entrenadors/es), que suposa una mostra amb un marge d'error estadístic del $\pm 2,43$ %.

En concret, s'han anotat un total de **5.895 converses**, un conjunt que, segons la calculadora estadística del grup *Soziolinguistika Klusterra*, té un marge d'error del $\pm 0,36$ %.

1.2. Metodologia

Per tal d'assolir els objectius, s'ha emprat la tècnica de l'observació no participant en un conjunt de 26 clubs de Catalunya. El treball de camp s'ha dut a terme entre els mesos d'abril i juny del 2025. S'ha recollit informació de dos tipus:

Comportaments lingüístics

Per poder comprendre els comportaments lingüístics que explicaven els usos observats, els observadors aprofitaven la presència als entrenaments per destacar totes les conductes rellevants. Es relataven, a través de notes de veu, les situacions que poguessin tenir a veure amb un d'aquest tres comportaments:

➤ **Processos de subordinació lingüística i canvis de llengua**

És el procés pel qual el parlant abandona o substitueix l'ús d'una llengua davant la influència d'una altra. A la vegada, però, també s'han anotat comportaments en què el parlant, independentment de la llengua en què se li dirigien, optava per mantenir la seva llengua habitual.

➤ **Distribució funcional dels usos lingüístics**

Es prestava atenció a si l'elecció d'una llengua o el procés de canvi es distribuïa en relació amb l'activitat contextual o l'actitud dels interlocutors.

➤ **Rol de referents lingüístics dels entrenadors/es**

S'observaven, especialment, tres qüestions:

- 1) Diferències a l'hora de dirigir-se a tot el grup, a grups més reduïts o a jugadors en concret
- 2) Canvis de llengua segons el context
- 3) Capacitat per influir en els usos lingüístics dels jugadors/es.

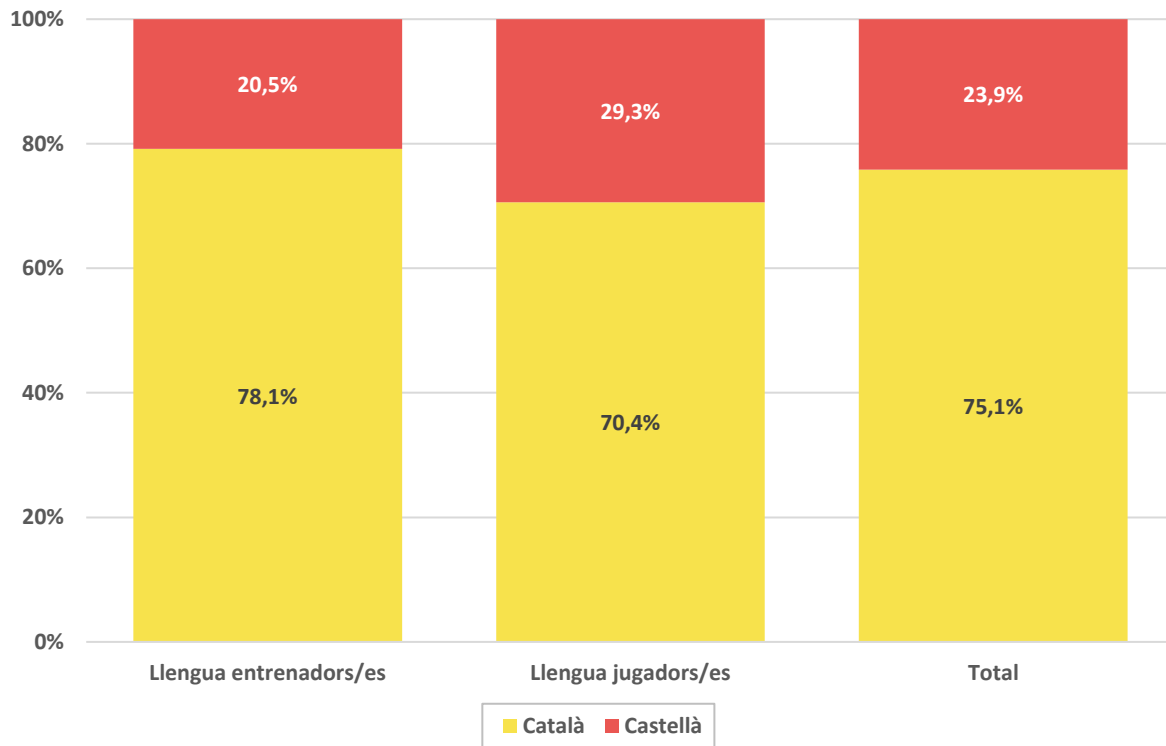
2. Anàlisi quantitativa dels usos lingüístics

2.1. Explicació de l'anàlisi quantitativa

L'anàlisi quantitativa dels usos lingüístics presenta la relació de la llengua de les converses amb tot un seguit de variables importants. Es presenten els següents resultats:

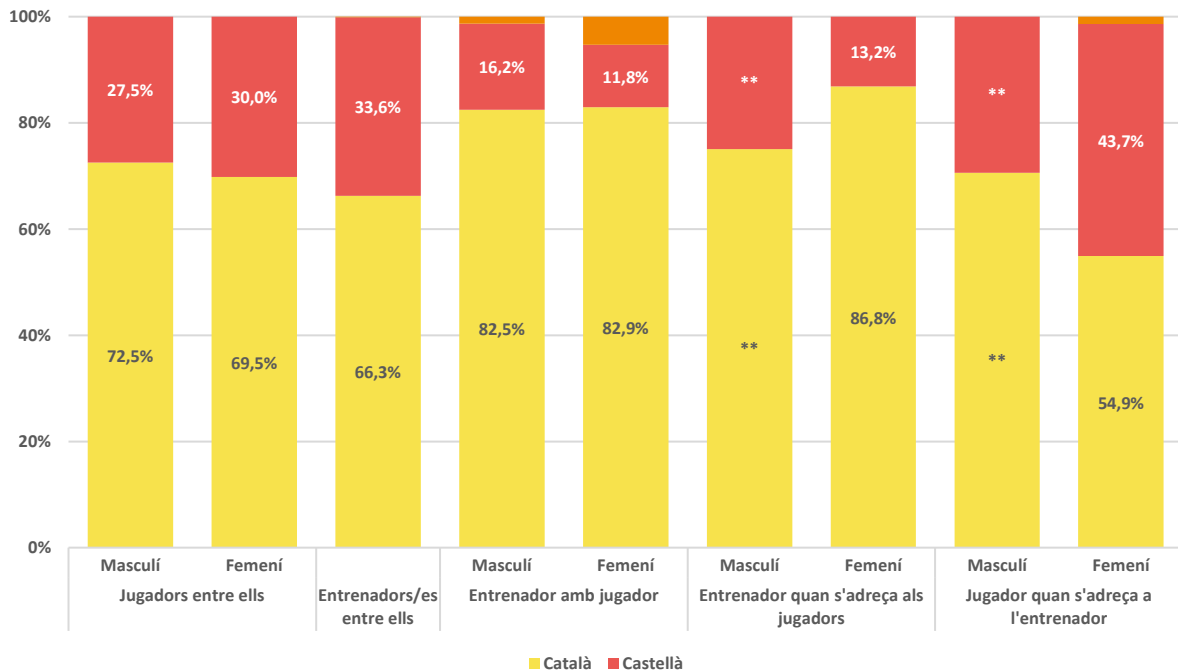
- › **Usos lingüístics globals:** Llengua utilitzada en el conjunt de les converses.
- › **Usos lingüístics segons l'interlocutor:** Llengua de les converses segons la direccionalitat de les interaccions.
- › **Usos lingüístics segons la CLA:** Llengua de les converses segons la Condició Lingüística Ambiental del municipi.
- › **Usos lingüístics segons la mida del municipi:** Usos lingüístics distingint segons quatre grups de municipis, agrupats en funció del nombre d'habitants..
- › **Usos lingüístics segons la vegueria:** Usos lingüístics segons el territori on es troba el club observat.
- › **Usos lingüístics segons la categoria:** Llengua de les converses segons el grup d'edat i el gènere dels equips.
- › **Usos lingüístics segons el nombre de participants:** Llengua de les converses en funció del nombre de persones que protagonitzaven la interacció.

2.1. Usos lingüístics globals

- > El **català** és la **llengua majoritària** als entrenaments dels clubs de bàsquet de Catalunya.
- > Existeixen diferències en els usos segons l'interlocutor que participa a les converses. En les converses en què hi ha un entrenador, la presència de català creix fins a 7,7 punts.
- > Només en 3 dels 26 clubs observats s'han anotat més converses en castellà que en català.

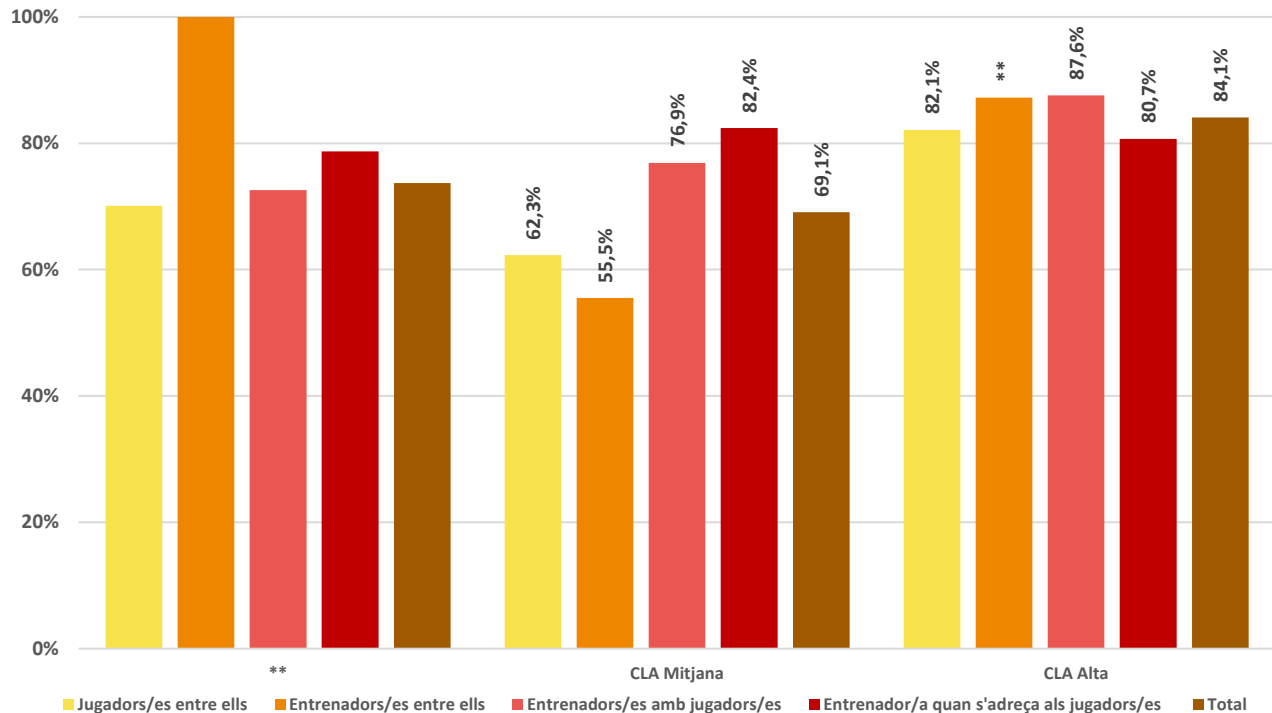
2.2. Usos segons la direccionalitat de la interacció

- En totes les interaccions que superen el 80% d'ús de català, els entrenadors/es s'hi troben presents.
- A la vegada, però, quan els entrenadors/es parlen entre ells, el nivell d'ús de català es redueix significativament.
- Quan els jugadors/es parlen entre ells i quan interpel·len als seus entrenadors/es, el nivell d'ús no supera mai el 73 %.

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

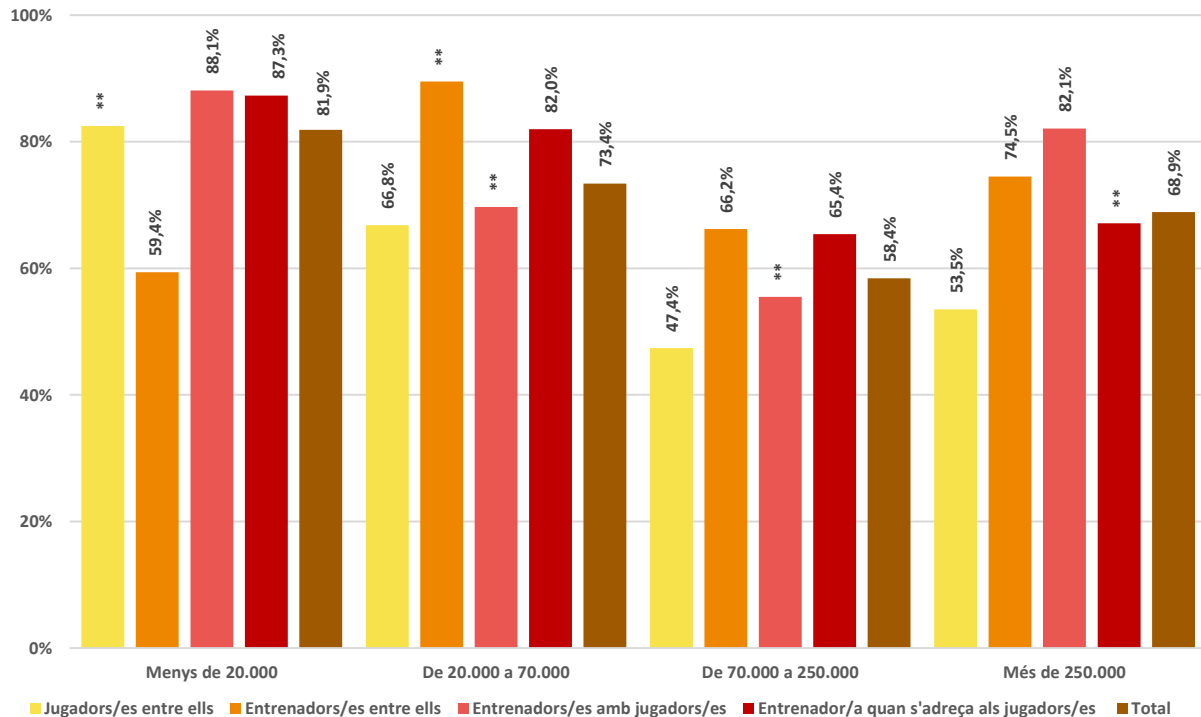
2.3. Usos segons la Condició Lingüística Ambiental

- › Tot i un estat positiu en tots els casos, **la presència de català creix en els contextos amb major competència lingüística.**
- › En els usos entre els jugadors/es, les diferències entre els contextos de CLA mitjana i alta són molt destacades: augment de 19,8 punts.
- › La presència de català quan l'entrenador/a s'adreça als jugadors/es es manté elevada.

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

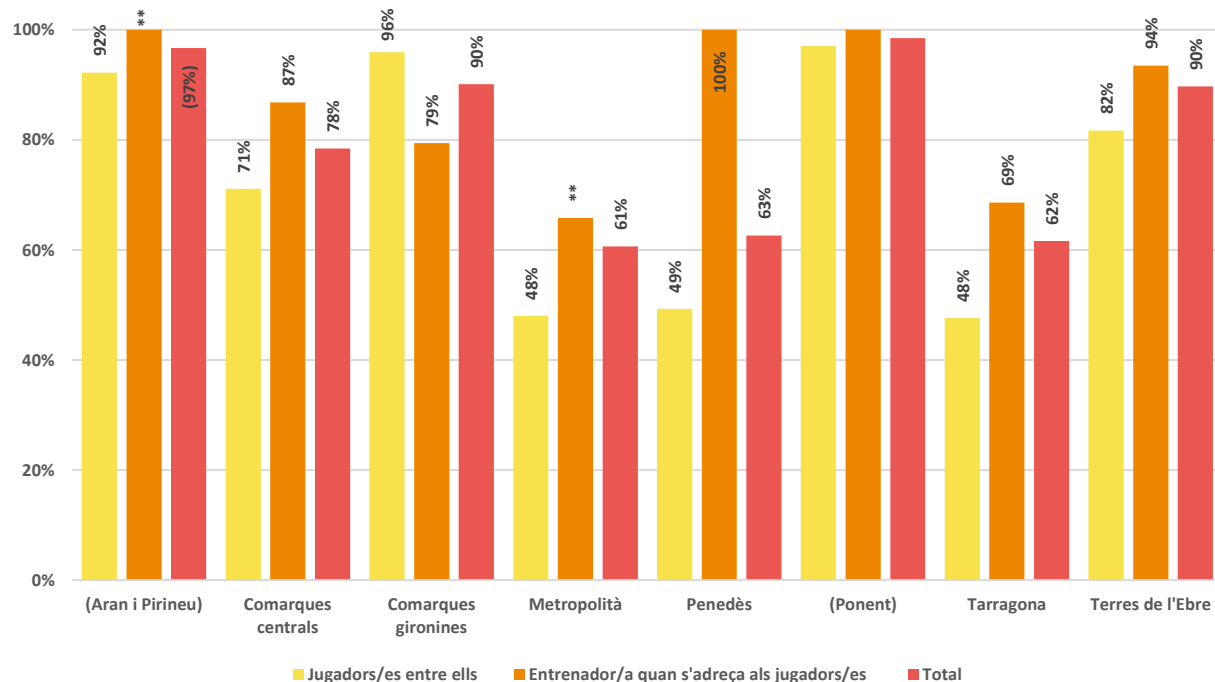
2.4. Usos segons la mida del municipi

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

- > Als **municipis més petits** de Catalunya és on hi trobem una **major presència de català** als entrenaments.
- > Els **municipis d'entre 70.000 i 250.000** tenen menor presència de català, amb **algun valor per sota del 50 %**.
- > Destaquen les diferències en els usos dels entrenadors/es: entre quan parlen entre ells respecte de quan ho fan amb o cap als jugadors/es.

2.5. Usos segons la vegueria

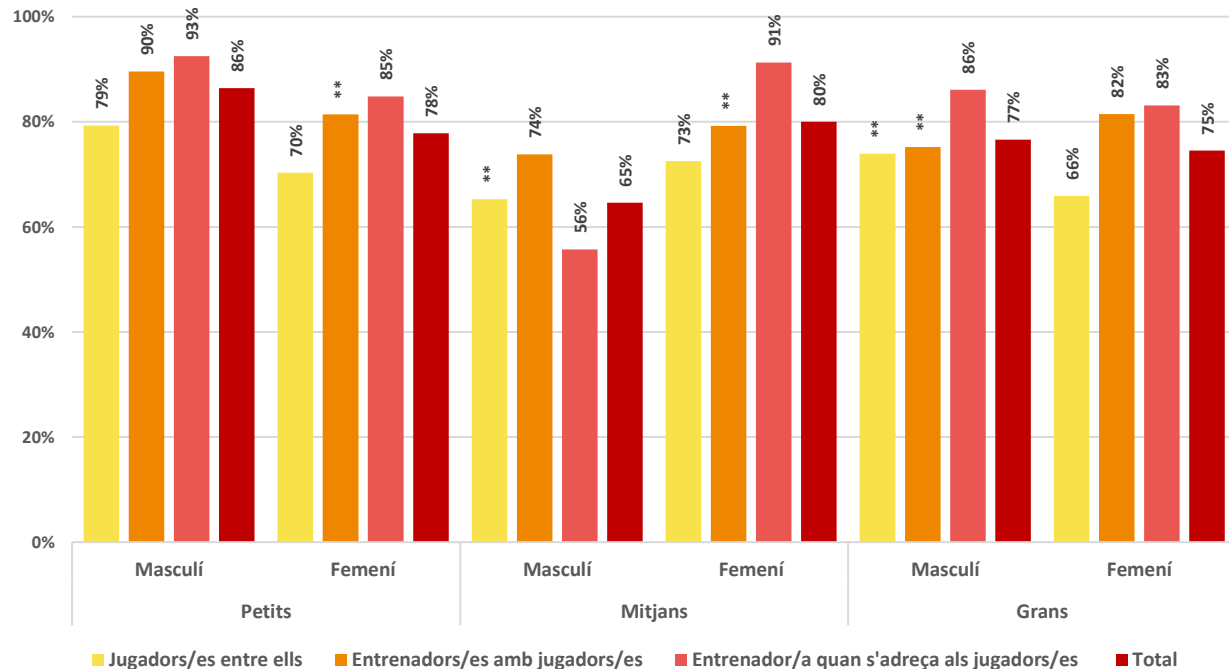

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

› Segons la presència de català, es poden distingir tres grups de vegueries:

- › **Tarragona, Penedès i Metropolità** (amb l'excepció comparativa dels usos dels entrenadors/es al Penedès).
 - › **Comarques centrals**
 - › **Terres de l'Ebre i comarques gironines**
- › Destaca l'existència d'un entorn lingüísticament homogeni (al tercer grup).

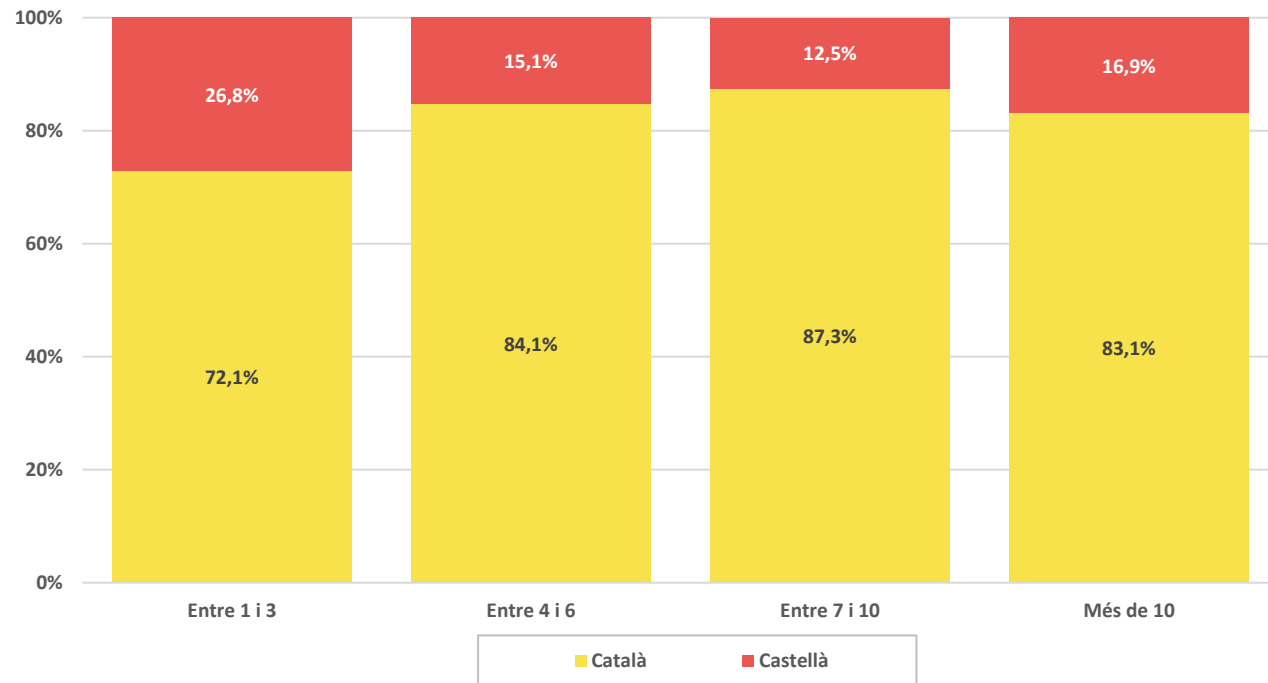
2.6. Usos segons la “categoria”

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

- Les diferències més destacades d'usos segons l'interlocutor les trobem a la categoria “**mitjans femení**” (18 punts entre els usos de les jugadores i els de les entrenadores quan s'hi adrecen).
- La categoria **mitjans maculí** presenta una **realitat lingüística força diferent** a la resta.
- **No es pot definir una tendència** segons aquesta variable.

2.7. Usos segons el nombre de participants a la conversa

- › La **presència de català augmenta** a mesura que la conversa inclou a **més participants**.
- › El català és la llengua de les indicacions col·lectives i de tot el que té a veure amb “ser un equip”.
- › El castellà queda reservat per a les interaccions personals o indicacions específiques.
- › Tot i existir una tendència, no és constant.

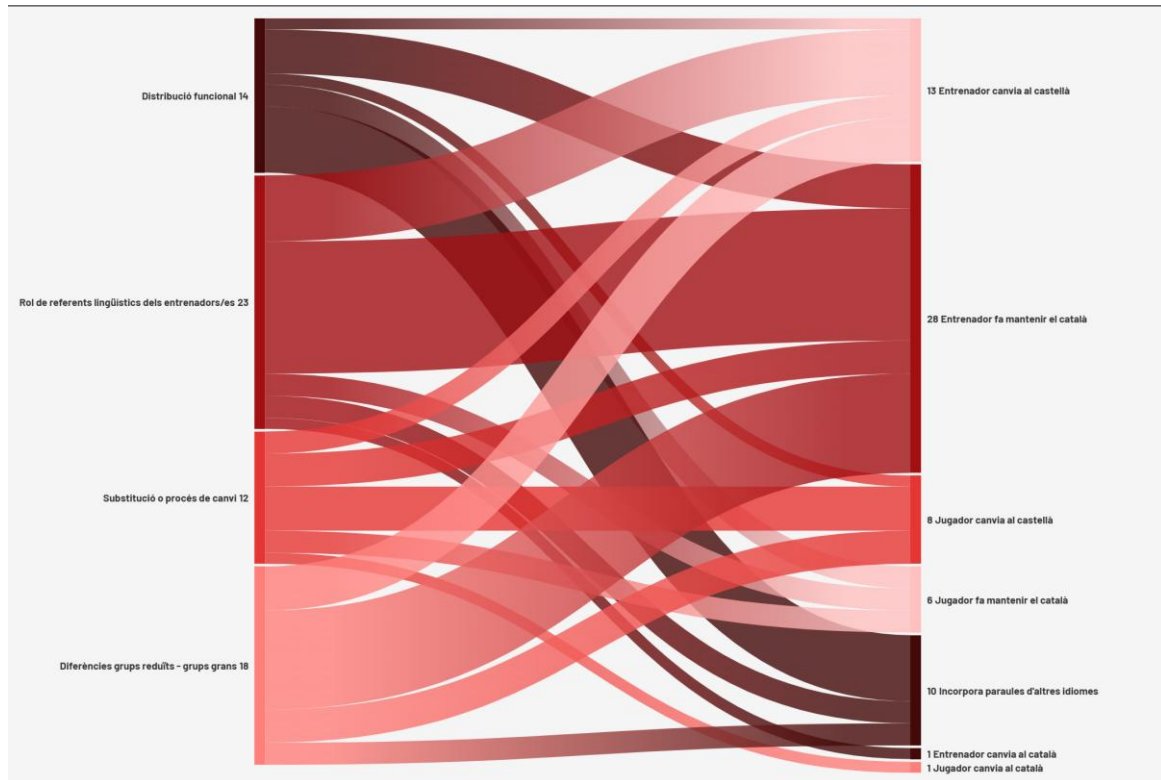
** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

3. El perquè de l'ús de les llengües. Estudi qualitatiu

3.1. Explicació de l'anàlisi qualitativa

- El conjunt de dades quantitatives són una base prou sòlida per afirmar que, efectivament, el català és la llengua majoritària als entrenaments de bàsquet de Catalunya. Tot i així, és interessant analitzar i comprendre els comportaments lingüístics que expliquen aquests usos, així com ampliar tota la informació que el registre quantitatiu no permet contemplar.
- En termes generals, l'anàlisi dels comportaments lingüístics tracta de respondre aquestes tres preguntes:
 - En quines situacions i per què es produeixen els canvis o manteniments de llengua?
 - Quines diferències es produeixen en funció del tipus d'interaccions que defineixen l'elecció de la llengua?
 - Quin rol exerceixen els entrenadors/es com a referents lingüístics per als jugadors/es?
- Durant el treball de camp s'han recollit 84 notes de veu, en les quals els observadors relataven el conjunt de comportaments destacables que havien presenciat. Amb la informació transcrita, s'ha procedit a la codificació per poder presentar la següent interpretació:
 - Diagrama de Sankey que mostra l'anàlisi de co-ocurrències dels codis escollits.
 - Interpretació d'aquelles citacions paradigmàtiques.

3.2. Co-ocurrències entre codis

- > La gran majoria de comportaments destacats pels observadors tenen a veure amb la **influència dels entrenadors en els usos lingüístics**.
- > La distribució funcional dels usos lingüístics (sobretot a través de la incorporació de paraules d'altres idiomes) és una pràctica habitual en els entrenaments catalanoparlants, però que es troba "controlada" per l'actitud dels entrenadors/es.
- > El rol de referents lingüístics té un alt grau de co-ocurrència amb dues actituds:
 - > El fet que l'entrenador/a actuï de forma activa per fer mantenir el català.
 - > El canvi del català al castellà.
- > El procés de canvi de llengua català-castellà té a veure, principalment, amb l'abandonament per part dels jugadors/es (sobretot quan augmenta el nombre de parlants en un grup, i s'incorpora un castellanoparlant).

3.3. Manteniments de llengua en favor del català

Davant la coexistència de diferents llengües en les interaccions (sobretot, entre jugadors/es), el català tendeix a convertir-se en la llengua normalitzada (un fenomen que s'allunya del comportament habitual en els usos lingüístics socials).

CLA Mitjana	Ponent	Menys de 20.000 habitants	Grans masculí
“Al final de l’entrenament van fer un exercici en què van quedar cinc dels que intuïa que la seva llengua era el castellà i, efectivament, parlaven en castellà entre ells però, cal destacar que quan es dirigien a algú que fos a pista, jugant, per riure-se’n d’ell o el que fos l’hi deien en català. I quan algú venia amb els cinc i passaven a ser sis, parlaven en català. És a dir, en cap moment el castellà va passar a ocupar l’espai en el qual s’estava parlant en català i això em va semblar bastant destacable.”			
CLA Alta	Comarques centrals	Menys de 20.000 habitants	Mitjans femení
“L’entrenament ha estat íntegre en català, excepte una noia que alternava amb el castellà. L’entrenador ha mantingut el català en tot moment, tot i que la noia s’hi adrecés en castellà.” (...) “Entre les noies hi havia algunes que parlaven en català entre elles, arribava una noia que parlava en castellà i es mantenien en català.”			
CLA Baixa	Comarques gironines	De 20.000 a 70.000 habitants	Mitjans femení
“Quan les quatre noies que parlaven un idioma i les altres tres que en parlaven un altre, parlaven entre elles i es creuaven, parlaven en castellà tota l’estona. Ara bé, si en un grup hi havia una noia de procedència d’un país “x”, una altra noia de país “y” i una noia catalanoparlant nativa, passaven a parlar en català totes. Si s’havien de comunicar amb l’entrenador, és igual la llengua que utilitzessin entre elles, parlaven en català. I, potser va haver-hi algun moment que quan hi havia dues que parlaven en castellà, si l’hi feien un comentari a una catalanoparlant l’hi podien fer en castellà però, a la mínima que aquesta entrava a la conversa, tot passava a ser en català.”			

3.3.1. Diferències amb l'àrea metropolitana

Malgrat que el català és la llengua majoritària a les converses, a l'àrea metropolitana els jugadors/es tendeixen a canviar del català al castellà amb certa freqüència i facilitat.

CLA Alta	Metropolità	Més de 250.000 habitants	Mitjans femení
“Hi ha dues jugadores parlant en català i, quan s’apropa una tercera que els hi parla en castellà, tota la conversa, fins i tot amb les dues jugadores que parlaven abans... es posen totes a parlar en castellà.”			

CLA Alta	Metropolità	Més de 250.000 habitants	Petits masculí
“Fent referència a un dels nois que ha parlat tota l’estona en castellà: els seus companys quan s’han de dirigir a ell ho fan en castellà, tot i que són catalanoparlants amb la resta de l’equip. És a dir, que aquest noi, com que sempre parla en castellà, condiciona i, la gent que parla amb ell també s’hi acaba dirigint en castellà.”			

3.4. L'ús i presència d'expressions castellanes

Es reproduïx un fenomen molt freqüent pel que fa als usos dins el món de l'esport: la interiorització d'expressions castellanes a l'hora de transmetre accions concretes.

Per esperonar els jugadors/es

**CLA Alta
C. Centrals
Menys de 20.000**

"L'entrenador, a l'hora de donar ordres, utilitza mots en castellà, com "venga", "vamos" i demás. A l'hora de donar ordres."

Per celebrar accions

**CLA Mitjana
Ponent
Menys de 20.000**

"L'entrenador utilitzava el català com a llengua vehicular en totes les situacions. Els jugadors també xerraven en català entre ells. Sí que és veritat que a l'hora de celebrar, tota l'estona cridaven "Campeones, oé" o dient "vamos" i coses en castellà però, la resta, tot en català."

**CLA Mitjana
C. Gironines
Menys de 20.000**

"Xerraven tots en català, tant entrenadors com jugadors i quan es comunicaven entre ells, però sí que és veritat que, a l'hora de celebrar, gran part dels cops ho feien en castellà."

Per donar indicacions concretes

**CLA Mitjana
Metropolità
Més de 250.000**

"Hi ha una entrenadora que diu bastant dels aspectes tècnics en castellà, per exemple: "otro", "paso", "bien, bien"... Però, realment, l'entrenament ha sigut tot en català per part de les dues entrenadores. L'únic que els aspectes tècnics o per animar els feia en castellà."

3.4. El gran pilar lingüístic: els entrenadors/es

Com ja demostra l'anàlisi quantitativa, els entrenadors/es tenen un rol actiu i important per instaurar el català com la llengua normalitzada dels entrenaments.

CLA Alta	Metropolità	Més de 250.000 habitants	Mitjans masculí
“Els entrenadors l'han fet tot en català, excepte en dos o tres moments comptats que s’han dirigit a un noi que no ha dit cap paraula en català, que sempre s’ha dirigit a tothom en castellà. Els entrenadors, per la resta, sempre han mantingut amb tothom el català. Inclús quan un d’ells s’ha enfadat, no hi ha hagut un canvi de llengua, i també ha fet servir el català per donar indicacions tècniques.”			

CLA Baixa	Comarques gironines	De 20.000 a 70.000 habitants	Petits masculí i femení
“Ara bé, a mesura que he anat escoltant coses, sobretot quan ha acabat l’entrenament, molts nens parlaven entre ells en català, algunes nenes en àrab, em sembla que he escoltat algun altre idioma que no he sabut reconèixer... pot ser que romanès. Un cop ha acabat, molts nens es comunicaven en llengües que no eren el català, ara bé, dins l’entrenament tot era en català. Hi ha hagut dues converses que nens s’han dirigit a l’entrenador en castellà i ell ha canviat la llengua per parlar amb ells, per fer un comunicat clar i entenedor, perquè després a aquests mateixos nens sí que, de lluny, els han fet crits en català: “Gerard, deixa anar la pilota ràpid! Passa-la!”. Per tant, a l’hora de comunicar-se directament amb ells sí que ho han fet en castellà però, després, a ulls de la resta o en un moment més general ho han fet en català. No hi ha hagut cap cas, més enllà d’aquests dos nens, en el qual els entrenadors hagin canviat la llengua, tots els nens durant l’entrenament xerraven entre ells en català. Sí que, quan ha acabat, han aparegut diferents idiomes que no havia escoltat en cap moment.”			

4. Conclusions i propostes de millora

4.1. Conclusions

1. El català és la **llengua majoritària als entrenaments** dels clubs de bàsquet de Catalunya, mentre que el castellà acostuma a ser la llengua dels grups reduïts i les interaccions personals.
2. Existeix una diferència notable en els usos lingüístics segons els interlocutors: la presència de català **augmenta** notablement **quan els entrenadors/es formen part de les converses** (tot i la menor presència en les converses entre ells).
3. **L'ús del català té relació amb les variables contextuais** dels clubs (la CLA, la mida del municipi i la vegueria) però no en té amb la “categoria” dels equips observats.
4. Hi ha una clara **diferència** en relació amb els processos de subordinació i **canvis de llengua en funció del territori** on es produeix la coexistència lingüística.
5. Els **entrenadors/es** són un **referent lingüístic estructural** per a la vitalitat del català. Inclús en els contextos menys proclius, tendeixen a fer servir estratègies per mantenir l'ús de la llengua catalana.
6. El conjunt de **resultats** han de ser **contextualitzats a través de la distribució dels clubs** de bàsquet de Catalunya, la qual no es correspon amb la distribució de la població del país.

5.2. Línies potencials d'actuació

1. Revisar i tenir en compte els contextos (o perfils) amb una menor presència de llengua catalana: (1) municipis d'entre 70.000 i 200.000 habitants, (2) vegueries del Penedès, Tarragona i l'àrea metropolitana i (3) equips de la categoria "mitjans masculí".
2. Treballar per **potenciar l'ús del català entre els jugadors/es** i, sobretot, per evitar els processos de subordinació lingüística en els contextos més poblats.
3. Posar en valor la tasca dels entrenadors/es com a referents lingüístics, i garantir que s'estén la consideració fins als contextos on no s'estigui produint de la mateixa forma o, inclús, en altres pràctiques esportives.
4. Revertir l'ús habitual d'expressions castellanques a través de la **normalització de les expressions esportives en català**.
5. Traslladar "l'èxit" dels resultats obtinguts a la realitat del **bàsquet professional**. Els equips en categories professionals (i, per tant, amb presència als mitjans) han d'esdevenir el **reflex d'un esport clarament catalanoparlant**.

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

